

KIPLEKKER, EEN KOSTEN-BATENANALYSE RONDOM VOEDSELVEILIGHEID

Frank H.J. Bunte

Nederlands pluimveevlees is regelmatig besmet met salmonella en campylobacter. Beide infecties kunnen maag- en darmklachten bij de mens veroorzaken. Om de besmetting met salmonella terug te dringen van 75 tot 27% op koppelniveau in de af-slachterij fase is door het Productschap voor Vee, Vlees en Eieren (PVE) een Plan van Aanpak opgesteld. In het project 'kiplekker' heeft het LEI in opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij de maatschappelijke kosten en baten van dat Plan van Aanpak geëvalueerd aan de hand van een kosten-batenanalyse (KBA). Een dergelijke analyse brengt de maatschappelijke kosten en baten van beleidsalternatieven in kaart en drukt deze uit in geld, ook de effecten op niet-vermarkte producten als gezondheid en landschap. De KBA geeft geen informatie over de vraag of het beleidsalternatief uitgevoerd wordt of gaat worden. Dit hangt mede af van de capaciteit van de betrokkenen om de maatregelen door te voeren en van het commitment om zulks te doen. Dit is afhankelijk van de verdeling van kosten en baten over de ketenpartijen alsmede van aanvullende maatregelen als controle en sancties.

Maatschappelijke baten

In de studie worden meerdere vormen van baten onderscheiden. Ten eerste zijn dat de baten van consument en maatschappij uit de reductie van de ziektekosten, in het bijzonder de medische kosten en het arbeidsverzuim. Ten tweede zijn er de baten uit een verbeterd welzijn van de consument, omdat hij minder vaak en minder ernstig ziek zal zijn. Dit kan worden uitgedrukt in de betalingsbereidheid van de consument voor een hogere prijs voor een veiliger product.

De ziektekosten van besmetting met salmonella en campylobacter door pluimveevleesconsumptie bedragen 36-112 miljoen gulden per jaar. De onzekerheid over de totale kosten is groot, omdat de onzekerheid over de incidentie van beide bacteriën groot is. De kosten zijn voor 95% aan campylobacter toe te schrijven. De kosten bestaan voor 58% uit (kortdurend) arbeidsverzuim. De medische kosten (42%) bestaan min of meer gelijkelijk uit die van huisartsbezoek, ziekenhuisopname en medicijngebruik.

De waardering door consumenten van voedselveiligheid is bepaald aan de hand van enquêtes over de betalingsbereidheid voor een hogere voedselveiligheid. Onder 2.000 respondenten is een enquête verspreid, waarvan er 489 gereageerd hebben. Volgens de enquête zijn consumenten gemiddeld bereid 1,23 gulden per kilogram pluimveevlees extra te betalen voor een halvering van het risico van besmetting met salmonella en campylobacter. De totale betalingsbereidheid op nationaal niveau bedraagt dientengevolge minimaal 200 miljoen gulden. De enquête geeft overigens ook aan dat een gelijktijdige verlaging van het risico van besmetting en een verhoging van de prijs wel eens met een daling van de pluimveevleesconsumptie gepaard zou kunnen gaan. De pluimveevleesketen kan dus naar verwachting een stijging van de afzetprijs realiseren, zij het wellicht ten koste van een deel van de afzet.

Voordelen voor de keten

Beleid ten aanzien van voedselveiligheid levert in potentie twee voordelen voor de pluimveevleesketen op: een toename van de opbrengsten en een daling van de kosten. De keten verdient naar verwachting de kosten van de maatregelen terug (en niet meer dan dat). Preventie- en beoordelingsmaatregelen leiden tot een daling van de faalkosten. Er bestaat met andere woorden een afruil tussen preventie- en beoordelingskosten enerzijds en faalkosten anderzijds. De keten kent op dit moment nauwelijks faalkosten: er wordt geen besmet vlees uit de roulatie genomen. Dit betekent dat preventie- en beoordelingsmaatregelen in zeer beperkte mate met een afname van de faalkosten gepaard gaan, zodat nieuw beleid alleen maar kan leiden tot kostenstijgingen. Zolang de faalkosten niet in de keten geïnternaliseerd zijn, zal het moeite kosten de keten tot additioneel beleid te bewegen.

Kansen voor voedselveiligheid

De kans van slagen van het Plan van Aanpak van PVE hangt van een tweetal additionele factoren af: de bereidheid van de keten om de maatregelen daadwerkelijk uit te voeren en de bereidheid van de consument daadwerkelijk een meerprijs voor veiliger vlees neer te leggen. De ketenpartijen zullen de maatregelen uit het Plan van Aanpak alleen uitvoeren als de kosten en de baten voor de afzonderlijke partijen zich evenwichtig tot elkaar verhouden. Als dit niet het geval is, zijn de ketenpartijen geprikkeld zich te drukken, tenzij er effectieve monitoring plaatsheeft. Er is een tweetal redenen om aan te nemen dat de verhouding tussen kosten en baten scheef zijn. Ten eerste ligt een belangrijk deel van de baten buiten de productieketen, namelijk bij de consument en de maatschappij. Ten tweede zijn de baten afhankelijk van het beleid van de gehele keten en niet van dat van afzonderlijke partijen.

Om tot resultaat te komen is een effectieve monitoring onontbeerlijk. Ten behoeve van de naleving is het van belang maatregelen door te voeren die goed te controleren zijn, bijvoorbeeld investeringen. Ook een verdere ketensamenwerking kan de prikkels versterken.

Meer informatie:

Rapport 3.01.03: *Kiplekker, een kosten-batenanalyse van een reductie in de besmetting van pluimveevlees met salmonella en campylobacter*